

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2001 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta yhteiseksi toiminnaksi vakavan ympäristörikollisuuden torjunnaksi (yhteinen toiminta ympäristörikoksissa)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 7 päivänä helmikuuta 2001 lähettänyt lisäselvityksen (oikeusministeriön kirje 31.1.2001) ehdotuksesta yhteiseksi toiminnaksi vakavan ympäristörikollisuuden torjunnaksi (U 16/1999 vp) lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana - lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö.

Viitetieto

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 4/1999 vp.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Tanska teki vuonna 1999 ehdotuksen yhteiseksi toiminnaksi vakavien ympäristörikosten torjunnasta. Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeen ehdotus on muotoiltu puitepäätökseksi ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin. Puitepäätös velvoittaisi jäsenvaltiot säätämään rangaistavaksi seuraavat teot:

— sellainen aineen tai ionisoivan säteilyn saattaminen, päästäminen tai jättäminen ilmaan, maaperään tai veteen, joka aiheuttaa taikka saattaa aiheuttaa henkilölle kuoleman tai vakavan vamman, ilman, maaperän tai veden laadun heikentymisen tai huomattavaa vahinkoa suojelluille muistomerkeille, muille suojelluille esineille, omaisuudelle, eläimille tai kasveille sekä

— sellainen ongelmajätteen laiton hävittäminen, käsittely, varastointi, kuljettaminen, vienti tai tuonti;

— sellainen vaarallista toimintaa harjoittavan laitoksen laiton käyttäminen; ja

— sellainen ydinmateriaalin tai muun vaarallisen radioaktiivisen aineen laiton valmistaminen, käsittely, varastointi, käyttö, kuljettaminen, vienti tai tuonti,

joka aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa kuoleman tai vakavan vamman henkilölle tai huomattavaa vahinkoa ilman, maaperän tai veden laadulle, eläimille tai kasveille.

Rangaistavaksi olisi säädettävä tahalliset ja törkeän tuottamukselliset teot sekä niihin osal-

lisuus ja yllyttäminen. Rangaistusten olisi oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia. Lisäksi valtiot voisivat säätää muita rikoksiin liittyviä seuraamuksia. Oikeushenkilön rangaistusvastuu olisi ulotettava ympäristörikoksiin, jotka on tehty oikeushenkilön hyväksi ja tekijä käyttää yksin tai yhdessä muiden kanssa oikeushenkilön päätösvaltaa. Lisäksi olisi varmistettava, että oikeushenkilön rangaistusvastuu on toteutettavissa silloin, kun ohjauksen tai valvonnan puute on mahdollistanut rikoksen tekemisen. Oikeushenkilölle olisi voitava tuomita tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia seuraamuksia, kuten sakkorangaistus. Lisäksi valtiot voisivat säätää muita seuraamuksia, kuten etuuksien ja tuen menettäminen tai kielto harjoittaa teollista tai kaupallista toimintaa. Jäsenvaltioiden lainkäyttövallan olisi ulotuttava sen alueella ja siellä rekisteröidyissä taikka sen lipun alla kulkevissa aluksissa tehtyihin rikoksiin sekä rikoksiin, jotka on tehty sellaisen oikeushenkilön hyväksi, jonka kotipaikka on sen alueella. Lisäksi valtion, joka ei luovuta kansalaisiaan, olisi ulotettava lainkäyttövaltansa kansalaisiinsa, jotka ovat tehneet rikoksen ulkomailla.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on edellä mainitussa lausunnossaan ehdotuksesta yhteiseksi toiminnaksi vakavan ympäristöriskollisuuden torjunnaksi todennut pitävänsä tärkeänä, että Euroopan unionin jäsenmaiden kesken kehitetään säännöksiä ja yhteistyötä ympäristöriskosten estämiseksi, niiden selvittämiseksi ja oikeudellisen vastuun toteuttamiseksi. Tuolloin valiokunta piti yhteiseen toimintaan nähden ensisijaisena sitä, että selvitetään jäsenvaltioiden lainsäädännön puutteet ja se, onko Euroopan neuvoston ympäristöriskosopimus riittävän tehokas vakavien ympäristöriskosten estämiseksi. Osa yhteisen toiminnan säännösehdoista oli lisäksi epäselviä ja risti-

Valtioneuvoston kanta

Eräät Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet, etteivät ne ole valmiita ratifioimaan Euroopan neuvoston ympäristöriskosopimusta. Ympäristöriskosopimuksen voimaan tulo tulee käytännössä kestäväksi useita vuosia. Ehdotettu puitepäättös on jossakin kohdin suppeampi kuin ympäristöriskosopimus, mutta menee osittain sitä pitemmälle. Keskeisimpien määräysten eli ympäristöä vahingoittavien tekojen rangaistavuuden osalta puitepäättös kuitenkin vastaa hyvin pitkälle ympäristöriskosopimuksen määräyksiä. Näistä syistä johtuen Euroopan unionin puitepäättös ympäristöriskoksista on hyvä ja tarpeellinen. Puitepäättöksellä voidaan tehostaa ympäristöriskosten torjuntaa Euroopan unionissa.

Puitepäättöksen edellyttämät mahdolliset tarkistukset rikoslain rangaistussäännöksiin ovat pääosin samoja, jotka ympäristöriskosopimuksen ratifiointi edellyttää. Puitepäättöksen täytäntönpäytäminen sekä ympäristöriskosopimuksen ratifiointiin vaatimat lakiehdotukset olisivatkin järkevää valmistella samanaikaisesti.

riidassa suomalaisen rikosoikeudellisen järjestelmän kanssa.

Koska osa EU:n jäsenvaltioista ei ole valmis ratifioimaan Euroopan neuvoston ympäristöriskosopimusta, on EU:n tasoisten ympäristöriskoksia koskevien säännösten hyväksyminen perusteltua. Valiokunnan käsityksen mukaan säännösehdoitukset ovat jatkovalmistelussa muuttuneet siten, etteivät ne ole ristiriidassa oman rikosoikeudellisen järjestelmämme kanssa. Nykyisessä muodossaan säännösehdoitukset jättävät kansallisen päätöksen varaan sen, liitetäänkö ympäristöriskoksiin muita kuin rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 1 päivänä maaliskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kari Myllyniemi /kesk
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Veijo Puhjo /vas
	Jyri Häkämies /kok	Mauri Salo /kesk
	Erkki Kanerva /sd	Timo Seppälä /kok
	Toimi Kankaanniemi /skl	Marja Tiura /kok
	Annika Lapintie /vas	Lasse Virén /kok.
	Paula Lehtomäki /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.